

AINEKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA KANTELE

Porvoon kaupungin sivistyslautakunta 12.3.2019

Päivitys 1.8.2023

Kanteleen valmennusopinnot

Tavoitteet

- Tutustutaan kanteleensoiton perusteisiin
- Tutustutaan mm. soiton, leikin ja laulun avulla musiikin hahmotusaineiden alkeisiin
- Ryhmässä koetaan yhdessä soittamisen iloa
- Oppilasta kannustetaan luovuuteen ja oman musiikin tekemiseen
- Annetaan oppilaalle valmiudet kanteleensoiton opintoihin
- Opetus toteutetaan yksilöllisesti oppilaan iän ja tason mukaan

Sisältö

- Käytetään oppilaan ikään ja taitoihin nähden sopivaa alkeismateriaalia
- Käytetään laulamista ja motorisia taitoja tukevia harjoitteita
- Käytetään oppilaan tarpeiden mukaisesti hyväksi sekä erilaisia nuotinnustapoja että korvakuulolta ja matkimisella oppimista
- Leikitään sävelillä, rytmeillä ja sanoilla, ja luodaan omia pieniä lauluja
- Pidetään yhteyttä oppilaan perheeseen ja valmennetaan myös vanhempia musiikin harrastukseen
- Opetetaan pitämään huolta soittimesta
- Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan sekä yksilö- että ryhmäopetukseen
- Tarjotaan oppilaalle mahdollisuus osallistua esiintymistilanteisiin sekä esiintyjänä että kuulijana

KANTELEET PERUSOPETUS

Yleiset tavoitteet kaikille tasoille

- Löydetään luonteva tapa käsitellä soitinta ja tuottaa sillä ääntä
- Opitaan hyvän ja ergonomisen soittoasennon merkitys
- Opitaan hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia ja rakenteita soiton ja nuottien avulla
- Opitaan harjoittelemaan säännöllisesti, monipuolisesti ja itsenäisesti
- Opitaan kuuntelemaan ja arvioimaan omaa soittoa
- Opitaan erilaisten ilmaisukeinojen käyttöä (esim. dynamiikka, agogiikka, vaihtelevat äänen sävyt)
- Opitaan keskustelemaan ja ottamaan kantaa ohjelmiston musiikilliseen sisältöön
- Opitaan soittamaan ulkoa
- Opitaan kappaleita korvakuulolta ja opettajan esimerkistä sekä tutustutaan improvisoinnin ja säveltämisen perusteisiin
- Totutaan esiintymään

- Soitetaan myös muiden kanssa, joko pienyhtyeessä tai kanteleorkesterissa
- Tutustutaan musiikkiin monipuolisesti konserttien ja tallenteiden välityksellä
- Opitaan pitämään hyvää huolta soittimesta
- Opitaan virittämään soitin

PERUSTASO 1

Tavoitteet

Ensimmäisellä perustasolla tavoitteena on oppia soiton ja siihen liittyvien taitojen perusteita. Opetellaan äänenmuodostusta: opitaan löytämään hyvä perussointi. Opitaan soittamaan molemmilla käsillä, kaikilla sormilla ja käyttämään sormi- ja lautasammutustekniikkaa. Improvisaatio ja säveltäminen voi sisältyä lyhyinä tuokioina, leikin muodossa. Käydään läpi nuotinluvun perusteita.

Kappaleita pyritään opettelemaan sekä nuoteista että korvakuulolta. Painotetaan alusta asti ergonomista soittoasentoa ja luontevaa soittotekniikkaa.

Tällä tasolla kotiharjoittelu on useimmiten pitkälle huoltajan vastuulla ja tavoitteena on, että perheet yhdessä opettajan kanssa löytävät heille hyvät tavat kotiharjoittelulle.

Luodaan hyvän arvioinnin ja itsearvioinnin perusta.

Sisältö

- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia kappaleita.
- Asteikot: Duuri- ja rinnakkaiset harmoniset molliasteikot sekä vastaavat kolmisoinnut ja kadenssit I-IV- V, kahteen korotus- ja alennusmerkkiin asti kahden oktaavin alalta.
- Ohjelmisto, joka edustaa eri tyylejä ja aikakausia ja sisältää sekä kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja että muille soittimille sävellettyjä kappaleita. Kappaleet ovat tempoiltaan ja luonteiltaan vaihtelevia.
- Suomalaista musiikkia
- Prima vista –soittoa
- Yhteismusisointia
- Helppojen sävelmien säestämistä korvakuulolta ja/tai sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

TASOSUORITUS

Tekninen osa

- Sisältyy taiteelliseen osioon.

Taiteellinen osa

- Kolme erityylistä pienimuotoista sävellystä.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Yhteismusisointikappaleet voidaan soittaa nuoteista.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Tällöin oma teos korvaa yhden sävellyksen.
- Taiteellisen osuuden voi suorittaa joko hajautetusti tai kaikki kerrallaan esim. erilaisissa oppilasilloissa/konserteissa tai erikseen järjestetyssä tasosuoritus-tilaisuudessa tai videotallenteena.
- Lautakunnassa on oma opettaja ja kaksi tai kolme jäsentä. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

PERUSTASO 2

Tavoitteet

Toisella perustasolla tavoitteena on kehittää eteenpäin kanteleensoiton perustaitoja. Painotetaan edelleen luontevaa soittoasentoa, soittotekniikkaa sekä hyvää äänenmuodostusta. Oppilas kehittää edelleen nuotinlukutaitoaan.

Tuodaan musiikillinen ilmaisu vahvemmin mukaan, ottaen huomioon oppilaan ikä ja muita edellytyksiä. Kehitetään kykyä musiikillisten kokonaisuuksien ja kappaleiden muotojen hahmottamiseen. Opitaan ilmaisemaan erilaisia tunnelmia ja sävyjä.

Oppilaalle tarjotaan esiintymismahdollisuuksia sekä yksin että ryhmässä.

Kappaleita pyritään edelleen opettelemaan sekä nuoteista että korvakuulolta. Samalla opetellaan hyviä harjoittelutekniikoita kotiharjoittelua ajatellen. Oppilasta tuetaan ottamaan suurempaa omaa vastuuta kotiharjoittelusta. Myös itsearvioinnin rooli kasvaa.

Pyritään siihen, että oppilas osaa jo huolehtia omasta soittimestaan.

Sisältö

- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia kappaleita.
- Duuri- ja rinnakkaiset harmoniset molliasteikot sekä vastaavat kolmisoinnut ja kadenssit I-IV-V/V7 neljään korotus- ja alennusmerkkiin asti kolmen oktaavin alalta.
- Kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja ja muille soittimille sävellettyjä teoksia jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä

luonteeltaan erilaisia. Pohjustetaan myös oppilaan kanssa esim. eri aikakausien musiikkia ja tietoa säveltäjistä.

- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestystehtäviä perussoinnuilla korvakuulolta ja/tai sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, improvisointia, transponointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Sisältyy taiteelliseen osioon.

Taiteellinen osa

- Neljä erityylistä sävellystä, joista vähintään yksi on kantelesävellys tai –sovitus.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia.
- Ennalta valmistettu säestystehtävä kanteleensoiton vapaan säestyksen ohjelmiston kautta tutuiksi tulleissa sävellajeissa. Oppilas voi halutessaan myös soinnuttaa kappaleen itse. Melodian voi soittaa tai laulaa toinen henkilö tai oppilas itse. (Tällä suoritetaan vapaa säestys pt 1)
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Tällöin oma teos korvaa yhden sävellyksen.
- Taiteellisen osuuden voi suorittaa joko hajautetusti tai kaikki kerrallaan esim. erilaisissa oppilasilloissa/konserteissa tai erikseen järjestetyssä tasosuoritus-tilaisuudessa tai videotallenteena.
- Lautakunnassa on oma opettaja ja kaksi tai kolme jäsentä. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

PERUSTASO 3

Tavoitteet

Kolmannella tasolla tavoite on, että oppilas kykenee ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisemmin, ja asettamaan omia tavoitteita harrastukselleen. Oppilas saa valmiuksia elinikäiseen musiikin harrastamiseen ja kykenee opettajan avustuksella tekemään vielä syvällisempää ja tarkempaa itsearviointia, jonka avulla valmistautuu itsenäisempään työskentelyyn ylemmillä tasoilla. Oppilaan omat mieltymykset musiikin suhteen tulisi mielellään näkyä myös ohjelmiston valinnoissa ja tasosuorituksen taiteellisessa osassa.

Oppilas kykenee soittamaan monipuolisesti ulkoa ja kuulonvaraisesti, sekä hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia. Hän kykenee tunnistamaan eri aikakausien musiikkia, ja on tutustunut niiden tyyleihin.

Oppilas on jo saanut kokemusta erilaisista esiintymistilanteista, mielellään myös muissakin tilaisuuksissa kuin musiikkiopistossa.

Oppilas ottaa osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan vastuullisesti ryhmän jäsenenä.

Hän osaa harjoitella ja säestää kappaleita sointumerkeistä. Hän on myös kokeillut improvisoida ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan.

Oppilas kykenee virittämään soittimen itsenäisesti viritysmittarin avulla.

Oppilas tutustuu 5-kieliseen ja mahdollisesti muihin pienkanteleisiin tietopuolisesti tai käytännössä.

Sisältö

- Kaikki duuriasteikot sekä harmoniset mollit kadensseineen (I-IV-V/V7) kolmessa oktaavissa.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia kappaleita. Mahdollisuuksien mukaan osa kappaleista voi olla perustaso 3:lle soveltuvia eri kanteletyypeillä (esim. pienkanteleet) ja soittotyyleillä soitettuja kappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia
- Aikamme musiikkia
- Prima vista -soittoa
- Yhteismusisointia
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Sisältyy taiteelliseen osioon.

Taiteellinen osa

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa esityksen, joka sisältää monipuolisesti erityyppisiä sävellyksiä ja/tai joka voi keskittyä johonkin teemaan. Esitys voi olla myös kamarimusiikkipainotteinen.
- Vähintään yhden teoksista tulee olla kantelesävellys tai -sovitus.
- Yhden sävellyksistä tulee olla laajamuotoinen.
- On suositeltavaa, että tasosuoritus sisältää aikamme musiikkia ja suomalaista musiikkia.

- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Yhteismusisointikappaleet voidaan soittaa nuoteista.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Taiteellisen osuuden voi suorittaa joko hajautetusti tai kaikki kerrallaan esim. erilaisissa oppilasilloissa/konserteissa tai erikseen järjestetyssä tasosuoritus-tilaisuudessa tai videotallenteena.
- Lautakunnassa on oma opettaja ja kaksi tai kolme muuta jäsentä. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

KANTELEEN SYVENTÄVÄT OPINNOT

Tavoitteet

Syventävien opintojen aikana on tarkoitus kehittää soittimen hallintaa ja musiikillista ilmaisua edelleen ja etsiä nuoren soittajan kanssa hänelle sopivaa tapaa pitää musiikki osana elämäänsä. Opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja eväitä elinikäiseen musiikin harrastamiseen. Jatkuvan keskustelun ja itsearvioinnin tavoitteena on löytää hänen omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan.

Tällä tasolla totutaan valmistamaan ja esittämään aiempaa suurempia kokonaisuuksia. Soitettavat kappaleet ovat entistä pidempiä ja vaativampia ja niitä opetellaan valmistamaan itsenäisesti, jotta myös myöhemmin elämässä musiikin opiskelu tai omatoiminen harrastaminen on luontevaa. Laajennetaan musiikin tyyilajien tuntemusta, ja tutustutaan aikamme musiikin notaatio- ja esitystapoihin.

Harjoittelu ja siitä vastuun kantaminen muuttuu entisestään vielä itsenäisemmäksi, ja oppilas tuntee jo hyvin omat luonteenpiirteensä ja hänelle itselleen sopivat työskentelytavat. Oppilas voi myös esiintyä itsenäisesti erilaisissa tilaisuuksissa, ja hän pystyy oppimaan yksinkertaisempaa ohjelmistoa itsenäisesti.

Oppilas kykenee hahmottamaan laajempiakin musiikillisia kokonaisuuksia, ja pystyy esittämään eri aikakausien musiikkia sen ominaispiirteitä tuntien. Hän pystyy myös analysoimaan soittamansa musiikkia musiikin hahmotusaineiden kursseilla hankituilla taidoillaan.

Oppilas seuraa musiikkielämää ja kuuntelee tallenteita sekä käy konserteissa ja muissa tapahtumissa.

Sisältö

- Kaikki duuriasteikot sekä harmoniset ja melodiset (neljään korotusmerkkiin asti) mollit kolmisointuineen ja kadensseineen (I-IV-V/V7), kolmessa oktaavissa.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia kappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia. Oppilaalle annetaan mahdollisuus syventyä tarkemmin johonkin musiikkilajiin tai aikakauteen.

- Kannustetaan myös poikkitaiteelliseen työskentelyyn
- Suomalaista musiikkia
- Aikamme musiikkia
- Prima vista –soittoa
- Yhteismusisointia erilaisissa kokoonpanoissa
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia mahdollisuuksien mukaan.

Lopputyö

Syventävien opintojen päätteeksi tehdään lopputyö, jonka varsinainen ohjelmasisältö muotoutuu sen mukaan, mihin opiskelija aikoo suuntautua jatkossa ja mitkä hänen vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa ovat.

Oman soittimen soiton lisäksi lopputyö voi sisältää esimerkiksi sivuinstrumentin soittoa tai laulua, omia sävellyksiä, itse tuotetun konsertin, äänitteen tai omatekoisen musiikkivideon. Tavoitteena olisi, että lopputyö voi myös sisältää poikkitaiteellista toimintaa, esim. tanssin tai kuvataiteen muodossa. Tällöin opiskelija voi tehdä yhteistyötä muiden kanssa, tai suunnitella ja toteuttaa työnsä itse. Myös kirjalliset työt voivat sisältyä lopputyöhön, esim. äänitteen tai konsertin ohjelmatekstinä. Opiskelija ja opettaja laativat yhdessä suunnitelman syventävistä opinnoista ja niiden tavoitteista. Lopputyön suunnitelma hyväksytetään aineryhmässä noin puoli vuotta ennen aiottua suoritusajankohtaa. Alla oleva rakenne on esimerkki lopputyöstä, joka koostuu yksinomaan pääinstrumentin soitosta. Taiteellinen osa voidaan kuitenkin yllä olevien suuntaviivojen mukaan toteuttaa monella eri tavalla, jolloin aineryhmä yhdessä opettajan kanssa arvioi kokonaisuuden soveltuvaksi.

Tekninen osa

Sisältyy taiteelliseen osioon.

Taiteellinen osa

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen esityksen, joka sisältää erityylisiä sävellyksiä tai sovituksia.
- Osana lopputyötä tulee olla jokin laajempi kokonaisuus. Tämä voi olla laajamuotoinen sävellys, tai esim. kokoelma pienempiä sävellyksiä, jotka muodostavat kokonaisuuden jonkun musikaalisen tai ulkomusikaalisen idean ympärille.
- On suositeltavaa, että suoritus sisältää aikamme musiikkia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Ohjelma pyritään rakentamaan sellaiseksi, että se tuo monipuolisesti esiin oppilaan musikaalisia ja taiteellisia pyrkimyksiä.
- Lopputyön voi suorittaa joko hajautetusti tai kaikki kerrallaan esim. erilaisissa oppilasilloissa/konserteissa tai erikseen järjestetyssä tasosuoritus-tilaisuudessa tai videotallenteena.
- Lautakunnassa on oppilas, oma opettaja ja kaksi tai kolme muuta jäsentä.